

Neumanns vækstmodel, stabilitet for generelle ligevægtsmodeller og andre dynamiske modeller er emnet for det næste kapitel. Til sidst gennemgås nogle nyere sætninger om eksistens og entydighed af løsninger i ligevægtsmodeller.

Bogen må være et resultat af mange års arbejde, og det er derfor med beklagelse, at man må konstatere, at den fra mange synspunkter er mislykket. Det er sjældent en god ide at gå historisk frem, når man skal give en systematisk fremstilling af en teori. De problemer, Walras havde med sine ligningssystemer, er løst, og der er ingen grund til at besvare nutidige økonomer med dem. På andre områder befinder økonomisk teori sig stadig på et uudviklet stade, og det er sandsynligt, at f.eks. Walras har bidrag til pengeteori, men det er svært at se, hvordan nogen kan være interesseret i en kritik af Kuenes kritik af Patenkens kritik af Walras.

Den væsentligste indvending mod bogen er, at forfatteren mangler kendskab til eller forståelse af mange væsentlige, nyere bidrag til de dele af økonomisk teori, han er interesseret i. Han gennemgår investerings-teori uden at nævne Haavelmo eller Malinvaud. Han gennemgår nytteteori uden at nævne Debreus bevis for eksistensen af en nyttefunktion. Allerede Lindahl forstod, at samme gode på forskellige tidspunkter kunne opfattes som forskellige varer, og at vi derved fik en ny interpretation af den generelle ligevægtsteori. Denne ide er senere fuldt udnyttet af Debreu, men Kuenes nævner den ikke. Han nævner Arrows og Hurwicz's postulat, at generel ligevægt altid er stabil, men han kender ikke Scarfs mod-eksempel.

Forfatteren har skrevet en del artikler om pengeteori, og hans synspunkter gentages i kapitlet om »The Money Economy«. Det er muligt, at specialister på dette område kan finde nye ideer her, men bortset fra denne ene mulige undtagelse kan bogen ikke anbefales.

Karl Vind*

* Lektor ved Københavns Universitet, cand. polit.

Gerald M. Meier: International Trade and Development. Harper & Row, New York, 1963. 208 sider, \$ 4.25.

Professor ved Wesleyan University, Gerald M. Meier hører ikke til de bogproduktive økonomer. Tidligere er fra hans hånd kun kommet *Economic Development* fra 1957, udgivet sammen med *R. E. Baldwin*. Man kan meget beklage, at en amerikansk økonom, der besidder evnen til at kunne give en kortfattet, pædagogisk oversigt over den fond af viden, man besidder på et økonomisk felt, ikke har givet sig tid til at skrive en *International Economics*. I modsætning til de fleste af sine amerikanske professor-kolleger, der skriver lærebøger, kan Meier på få sider sige det helt væsentlige om en bestemt problemstilling.

I *International Trade and Development* har forfatteren sat sig som opgave at indbygge den moderne udviklingsteoris resultater i den traditionelle internationale handels teori. Meier er altså ikke enig med det stigende antal økonomer, der forkaster den komparativ-statistiske analyseform, når samspillet mellem udenrigshandel og økonomisk vækst skal forklares.

I bogens andet kapitel, der omhandler vækstprocessens indvirkning på de komparative omkostninger, definerer Meier økonomisk udvikling som *forskydning udad af et lands transformationskurve* (»*production frontier*«). Denne forskydning kan skyldes større faktorudbud, teknisk udvikling eller større arbejds effektivitet. Alt efter forskydningens retning kan denne karakteriseres som eksportbiased, importbiased eller neutral. Endvidere kan væksten være ultra-eksport-biased, nemlig når produktionen af den med importen konkurrerende vare falder absolut set ved givne relative varepriser, mens produktionen af eksportvaren til gengæld ekspanderer voldsomt. En ultra-importbiased produktionsudvikling har vi i den stik modsatte situation.

Meiers fremgangsmåde er nu den fra almindelig statisk ligevægtsteori kendte - bestemmelse af de endogene variable for forskellige sæt af exogene variable. I det fore-

Neumanns vækstmodel, stabilitet for generelle ligevægtsmodeller og andre dynamiske modeller er emnet for det næste kapitel. Til sidst gennemgås nogle nyere sætninger om eksistens og entydighed af løsninger i ligevægtsmodeller.

Bogen må være et resultat af mange års arbejde, og det er derfor med beklagelse, at man må konstatere, at den fra mange synspunkter er mislykket. Det er sjældent en god ide at gå historisk frem, når man skal give en systematisk fremstilling af en teori. De problemer, Walras havde med sine ligningssystemer, er løst, og der er ingen grund til at besvare nutidige økonomer med dem. På andre områder befinder økonomisk teori sig stadig på et uudviklet stade, og det er sandsynligt, at f.eks. Walras har bidrag til pengeteori, men det er svært at se, hvordan nogen kan være interesseret i en kritik af Kuenes kritik af Patenkens kritik af Walras.

Den væsentligste indvending mod bogen er, at forfatteren mangler kendskab til eller forståelse af mange væsentlige, nyere bidrag til de dele af økonomisk teori, han er interesseret i. Han gennemgår investerings-teori uden at nævne Haavelmo eller Malinvaud. Han gennemgår nytteteori uden at nævne Debreus bevis for eksistensen af en nyttefunktion. Allerede Lindahl forstod, at samme gode på forskellige tidspunkter kunne opfattes som forskellige varer, og at vi derved fik en ny interpretation af den generelle ligevægtsteori. Denne ide er senere fuldt udnyttet af Debreu, men Kuenes nævner den ikke. Han nævner Arrows og Hurwicz's postulat, at generel ligevægt altid er stabil, men han kender ikke Scarfs mod-eksempel.

Forfatteren har skrevet en del artikler om pengeteori, og hans synspunkter gentages i kapitlet om »The Money Economy«. Det er muligt, at specialister på dette område kan finde nye ideer her, men bortset fra denne ene mulige undtagelse kan bogen ikke anbefales.

Karl Vind*

* Lektor ved Københavns Universitet, cand. polit.

Gerald M. Meier: International Trade and Development. Harper & Row, New York, 1963. 208 sider, \$ 4.25.

Professor ved Wesleyan University, Gerald M. Meier hører ikke til de bogproduktive økonomer. Tidligere er fra hans hånd kun kommet *Economic Development* fra 1957, udgivet sammen med *R. E. Baldwin*. Man kan meget beklage, at en amerikansk økonom, der besidder evnen til at kunne give en kortfattet, pædagogisk oversigt over den fond af viden, man besidder på et økonomisk felt, ikke har givet sig tid til at skrive en *International Economics*. I modsætning til de fleste af sine amerikanske professor-kolleger, der skriver lærebøger, kan Meier på få sider sige det helt væsentlige om en bestemt problemstilling.

I *International Trade and Development* har forfatteren sat sig som opgave at indbygge den moderne udviklingsteoris resultater i den traditionelle internationale handels teori. Meier er altså ikke enig med det stigende antal økonomer, der forkaster den komparativ-statistiske analyseform, når samspillet mellem udenrigshandel og økonomisk vækst skal forklares.

I bogens andet kapitel, der omhandler vækstprocessens indvirkning på de komparative omkostninger, definerer Meier økonomisk udvikling som *forskydning udad af et lands transformationskurve* (»*production frontier*«). Denne forskydning kan skyldes større faktorudbud, teknisk udvikling eller større arbejds effektivitet. Alt efter forskydningens retning kan denne karakteriseres som eksportbiased, importbiased eller neutral. Endvidere kan væksten være ultra-eksport-biased, nemlig når produktionen af den med importen konkurrerende vare falder absolut set ved givne relative varepriser, mens produktionen af eksportvaren til gengæld ekspanderer voldsomt. En ultra-importbiased produktionsudvikling har vi i den stik modsatte situation.

Meiers fremgangsmåde er nu den fra almindelig statisk ligevægtsteori kendte - bestemmelse af de endogene variable for forskellige sæt af exogene variable. I det fore-

liggende tilfælde forskyder væksten i det ene land rent definatorisk transformationskurven, hvilket med givne samfundsindifferenskurvesystemer ændrer offerkurverne. Derfor vil væksten altid indvirke på bytteforholdet. Hvorledes disse bytteforholdsændringer »undervejs« igen indvirker på de exogene størrelser, kan naturligvis ikke rummes inden for en statisk model og omtales først senere i bogen.

Herefter går forfatteren (i kapitel 3) over til at undersøge, hvorledes bytteforholdet mellem rige og fattige lande har udviklet sig. Men i god overensstemmelse med det udpræget pædagogiske sigte, bogen har, ses dog lige kort på de 7 bytteforholdsbegreber, der sædvanligvis anvendes. Det almindelige vareprisindeks, der er dannet ved at dividere et importvareprisindeks op i et eksportvareprisindeks, er anvendeligt. Det samme må siges om indkomstbytteforholdet, der dividerer importprisindekset op i eksportprovenuet. Dette indeks viser, som det er udtrykt, »capacity to import«. Endelig er også begrebet »single-factoral-terms of trade« af stor analytisk værdi. De øvige 4 bytteforholdsbegreber finder Meier ret uanvendelige.

I sin undersøgelse af bytteforholdsudviklingen mellem på den ene side de velstående og på den anden side de fattige lande kommer Meier til det resultat, at man ikke med rette kan tale om en sekulær forringelse for u-landene fra slutningen af sidste århundrede. Denne påstand, der især er fremført af Raúl Prebisch, Hans Singer, W. A. Lewis og først og fremmest Gunnar Myrdal, støtter sig på statistisk materiale, indsamlet af Werner Schlote og andre. Meier påpeger svære mangler ved disse tal og føjer til, at han heller ikke ud fra teoretiske overvejelser om primærvarers ctr. sekundærvarers udbudsforhold o.lign. ser noget grundlag for en hypotese om sekulær bytteforholdsforringelse. Endelig gør han gældende, at det almindelige varebytteforhold nok ikke er det mest velegnede at ræsonnere ud fra, når vi beskæftiger os med udviklingsspørgsmål. Snarere bør vi benytte det omtalte single-factoral terms of

trade, der korrigerer varebytteforholdet for de i eksportsektoren stedfundne tekniske og organisatoriske forbedringer. Sker der i eksporterhvervene for eksempel produktivtetsfremskridt, der med samme faktorindsats sætter produktionen 20 pct. i vejret, vil dette have lignende betydning som en isoleret 20 pct.s forhøjelse af eksportpriserne, ceteris paribus.

Kapitel 4 om *External Balance* synes at være bogens svageste. Forfatteren tager sit udgangspunkt i det kendte forhold, at en intern ligevægt er forenelig med uligevægt på betalingsbalancens løbende poster. *Intern* ligevægt kræver, at summen af produktion og merimport ex ante er lig med summen af forbrug og investering. *Extern* ligevægt forudsætter herudover, at der ex ante er ligevægt på betalingsbalancen. I 2 modeller, hvoraf den første nærmest må karakteriseres som statisk, mens den anden i hvert fald tager sit udgangspunkt i Harrod-Domar teorien, udregner Meier betingelserne for, at et land under udvikling kan bevare ligevægt såvel internt som eksternt. Er udgangssituationen ligevægt på begge områder, kommer Meier i sin Harrod-Domar model til det ikke overraskende resultat, at stigningstakten i investeringen skal være lig med opsparingskvoten multipliceret med den reciprokke kapitalkoefficient.

Dette kapitel virker meget formelt, og fremstillingen er ikke helt klar. Pædagogisk har kapitlet dog det fortrin at klargøre, at kapitalimport kan være nødvendig for bibeholdelse af intern ligevægt uden restriktive indgreb, og dertil kommer, at kapitlet danner overgang til næste kapitels undersøgelse af de udenlandske kapitalbevægelser.

I sit syn på kapitalbevægelser følger Meier Ragnar Nurkse, der i sit hovedværk *Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries* fra 1953 omtaler behovet for »a theory of capital movements that is concerned with capital as a factor of production«. Alfa og omega for udviklingslandene er opbygningen af et kapitalapparat, og dette er langtfra altid synonymt med industrialisering. På grund af kapital-

mangel er produktiviteten i alle et u-lands sektorer meget lav, og det er ikke på forhånd givet, at det er mest rationelt særligt at hæve industriens produktivitet. Dette synspunkt understreges også i de følgende kapitler, hvor Meier går ind i en stærkt kritisk analyse af Prebisch' og Myrdals industriprotektionistiske tanker.

Herudover understreges det kraftigt i kapitlet, at mange u-landes udviklingsbestrebelse har lidt skibbrud, fordi regeringerne ikke har betragtet udenlandske kapitaltilførsler som supplement til hjemlige investeringskilder, men snarere som substitut herfor.

De 2 sidste kapitler i bogen, om *handelspolitik* og om *vækst gennem udenrigshandel*, hænger uløseligt sammen. Som før nævnt er Meier stærkt kritisk over for de moderne udviklingsøkonomer, der mener, at økonomisk udvikling i de fattige lande nødvendiggør en protektionistisk handelspolitik for at hindre realindkomstforbedringen i at blive transfereret til de velstående lande. Med megen ironi fremfører Meier en række citater fra klassikernes bøger, der viser »det vidtskuende fremsyn«, disse gamle økonomer var i besiddelse af, når de erkendte udenrigshandelens afgørende betydning for økonomisk vækst. Klassikerne blev nemlig ikke stående ved en simpel comparative costs betragtning, hvad de hyppigt beskyldes for. Nej, hør blot John Stuart Mill: »A people may be in a quiescent, indolent, uncultivated state, with all their tastes either fully satisfied or entirely undeveloped, and they may fail to put forth the whole of their productive energies for want of any sufficient object of desire. The opening of a foreign trade, by making them acquainted with new objects, or tempting them by the easier acquisition of things which they had not previously thought attainable, sometimes works a sort of industrial revolution in a country whose resources were previously undeveloped for want of energy and ambition in the people...« (*Principles of Political Economy*, London 1848, vol. II, Book III, chap. XVII, section 5). Skønt de dynamiske aspekter af

udenrigshandelen ikke var i centrum hos klassikerne, var disse alligevel klar over »the dynamic and growth-transmitting aspect of trade above and beyond the static gains from international specialization«, siger Meier. Med hensyn til neoklassikerens »faktorprisudligningsteorem«, mener Meier ligeledes, at det har holdt over for de mange angreb i moderne tid. Argumentet er nærmest det, at et teorem ikke kan falde alene ved en pavising af de stærkt restriktive forudsætninger, der ligger til grund derfor. Men herimod kan man vel nok indvende, at en politik vanskeligt kan bygges på en teori, hvis præmisser er aldeles urealistiske.

Mens forfatteren i disse sidste kapitler af bogen ganske bravt på grundlag af klassikernes frihandelsmodeller imødegår Singer-Prebisch-Myrdal argumenterne for en stærk beskyttelsespolitik, mangler der til gengæld en anvisning på, hvilken alternativ vej udviklingslandene skal slå ind på. Det er jo ikke gjort med en påpegning af, at de udviklingshæmmende faktorer af sociologisk art hidtil har været så stærke, at eksportsektorens vækst ikke har kunnet forplante sig til de øvrige sektorer. Konsekvensen af Meiers opfattelse må udover frihandel være fjernelse af disse »uhåndgribelige« hindringer for udviklingsprocessen. Fjernelse af sædvaner og institutioner på det religiøse, etiske, politiske og økonomiske plan, hvis de er udviklingshæmmende. Men hvorledes gøres dette?

Professor Meiers bog er som tidligere sagt velskrevet og veldisponeret, selv om forfatteren visse steder måske ikke argumenterer bedst muligt for sine synspunkter. Efter endt læsning følte i hvert fald bogens anmelder sig langt fra overbevist om, at beskyttelsespolitik hæmmer økonomisk udvikling i tilbagestående lande.

H. Thustrup Hansen*

* Amanuensis ved Eksportinstituttet, Handelshøjskolen i København, cand. polit.